

ननुज्ञानादेवतुक्त्वल्यनान्यः पंथाविद्यतेऽयनायेति श्रुतेः सांख्यादन्यो मोक्षमार्गो नास्ति तत्किं स्वातंत्र्येण योगकृत्य निरूपणेनेत्याशंक्ययोगमते ज्ञानशब्दार्थमाह एकत्वमिति घटादिवृत्तिद्वारं द्वियाणि दुःखादिदृ
त्तिद्वारं मनः तेषामेकत्वं बुद्धिमात्रेणावस्थानं बुद्धिवृत्तिनिरोध इति यावत् एतदेव ज्ञानं अनुत्तमं श्रेष्ठमित्यर्थः नान्यदहं ब्रह्मास्मीति धीवृत्तिरूपं तथाच श्रुतिः तावन्मनो निरोद्धव्यं तदियावत्क्षयं गतं एतज्ज्ञानं च ध्या
नं च शेषो न्योयं विस्तर इति ॥ २ ॥ बोद्धव्यं गुरुमुखादवगतं व्यं आचार्यवान् पुरुषो वेदेति श्रुतेः तेन सुषुप्तौ घटदुःखादिवृत्त्यभावेन ज्ञानत्वं प्रसक्तं तन्निरस्तं आनंदमुक्त्वा चेत्तो मुखः प्राज्ञ इति श्रुतेस्तत्रापि निद्रारूपाया
धीवृत्तेः सत्त्वात् प्राज्ञः सुषुप्तः उपशान्तो जितचित्तः दांतो जितबाह्ये द्वियः अध्यात्मशीली ध्याननिष्ठः आत्मारामः आत्मनिरतिमान् बुद्धः ज्ञातशालतत्त्वः शुचिकर्मायमनियमादिमान् ॥ ३ ॥ समुच्छिद्य बोद्धव्य
मिति पूर्वेषां न्वयः ॥ ४ ॥ ५ ॥ सत्वेन बुद्ध्या संसेवनं परिशीलनं अर्थानां तेन धृत्या धैर्येण शिशोर्दंष्ट्रव्यभिचारादिभ्यः पाणिपादं कंठकादिभ्यः ॥ ६ ॥ चक्षुः श्रोत्रे सा भित्तिष्वपरस्त्रोदर्शनादिभ्यः मनोवाचं दु

योगकृत्यं तु ते रुत्सं वतं यिष्यामितच्छृणु ॥ एकत्वं बुद्धिं मनसोरिंद्रियाणां च सर्वशः ॥ २ ॥ आत्मनो व्यापिनस्तातज्ञानमेतदनुत्तमं ॥ तदेतदुपशान्तेन दातेना
ध्यात्मशीलिना ॥ ३ ॥ आत्मारामेण बुद्धेन बोद्धव्यं शुचिकर्मणा ॥ योगदोषान्समुच्छिद्य पंचयान्कवयो विदुः ॥ ४ ॥ कामं क्रोधं च लोभं च भयं स्वप्नं च पंचमं ॥
क्रोधं शमेन जयति कामं संकल्पवर्जनात् ॥ ५ ॥ सत्त्वं संसेवनाद्दीरो निद्रामुच्छेत्तुमर्हति ॥ धृत्या शिशोर्दंष्ट्रक्षेत्पाणिपादं च चक्षुषा ॥ ६ ॥ चक्षुः श्रोत्रे च मनसाम
नोवाचं च कर्मणा ॥ अप्रमादाद्भयं जह्याहं भ्राजोपसेवनात् ॥ ७ ॥ एवमेतान् योगदोषान् जयेन्नित्यमर्तद्रितः ॥ अर्धोऽश्वब्राह्मणांश्चाचूहे वताः प्रणमेत च ॥
॥ ८ ॥ वर्जयेदुशतीं वाचं हिंसा युक्तां मनोनुदां ॥ ब्रह्मतेजो मयं शुक्रं यस्य सर्वमिंदरसः ॥ ९ ॥ एतस्य भूतं भव्यस्य दृष्टं स्यात्वरजंगमं ॥ ध्यानमध्ययनं दानं सत्यं
हीरार्जवं क्षमा ॥ १० ॥ शौचमाचारं संशुद्धिरिंद्रियाणां च निग्रहः ॥ एतैर्विवर्धते तेजः पाप्मानं चापकर्षति ॥ ११ ॥

ध्यानादिभ्यः कर्मणाय ज्ञादिना एतदेवाह प्रमादादिति दंष्ट्रलोभमूलं ॥ ७ ॥ ८ ॥ उशतीं कामप्रधानां विटगोष्ठीरित्यर्थः मनोनुदां मनोभंगकारिणीं ननु ब्रह्मज्ञानादेव मुक्तिः प्रसिद्धानतु धीनिरोधमात्रादित्याशंक्य
ब्रह्मशब्दार्थमाह ब्रह्मेति शुक्रं बीजं तं प्रधानं तेजो मयं प्रकाशात्मकसत्त्वगुणप्रधानं महत्तत्त्वाख्यं तदेव ब्रह्म न ततो न्यतयस्य शुक्रस्य रसः सारः ॥ ९ ॥ भव्यस्य जन्मवतः एतस्य दृष्टं ईक्षणं एतेन सदेव सोम्येदमय
आसीत् तदैक्षत बह्वः स्यां प्रजायेयेति एतदात्म्यमिंदं सर्वमित्यस्याः श्रुतेरर्थः प्रधानं एकमेव सत्सत्त्वोद्रेकादीक्षणकर्तृत्वेन महत्तत्त्वात्मकं भूत्वा ईक्षणद्वारा सर्वात्मकत्वं गतमिति दर्शितः अस्य ध्यानेनाध्ययनादिना
च सत्त्वोत्कर्षे सति पापनाशः सर्वकामावाप्तिस्तत्त्वज्ञानं च जायत इत्याह द्वाभ्यां ध्यानमित्यादि ॥ १० ॥ ११ ॥